

تقویت مهارت شنیداری در درس انشا

نفیسه لیاقی مطلق

نمایشی به ایشان داده می شود تا متناسب با متن روی آن افکت بگذارند.

در گام سوم، بچه ها را به محیطی خارج از کلاس می بریم و از آن ها می خواهیم صداهای متفاوتی را که می شنوند، یادداشت کنند. تشویقشان می کنیم بکوشند صداهای بیشتری را کشف کنند. سپس از آن ها می خواهیم برای هر صدا صفتی ذکر کنند. برای تکمیل این بحث از ایشان می خواهیم از کتاب های داستان صفت های صوتی بیابند و آن ها را دسته بندی کنند. آن گاه سعی کنند شمار صفت های صوتی ای را که یافته اند، بالاتر ببرند. آن ها در پایان این مرحله قادر خواهند بود صداهای متفاوت را از هم تشخیص دهند و برای هر صدا صفت مناسبی به کار گیرند. مثلاً می توانند بگویند صدای افتادن سینی فلزی، صدایی موجدار است یا صدای کشیده شدن ناخن به تخته سیاه، مورمور کننده و چندش آور است.

گام چهارم به تبدیل صدا به متن توصیفی اختصاص دارد. به این منظور بخشی از یک فیلم را انتخاب می کنیم و در مرتبه نخست تنها صدای آن را پخش می کنیم. بچه ها باید با تمرکز بر آنچه شنیده اند، فضای داستانی، صداهای محیطی و هر آنچه را دریافته اند، توصیف کنند. بعد در گروه ها نوشته هایشان را برای یکدیگر بخوانند. پس از جمع بندی و ارزیابی نوشته ها، فیلم را پخش می کنیم تا بچه ها آنچه را نوشته اند، با تصویرهای فیلم انطباق دهند و شنیده های خود را ارزیابی کنند. این مرحله حلقه رابط صداهای غیر کلامی و صداهای کلامی است.

خوب نوشتن مستلزم خوب شنیدن، خوب خواندن و خوب گفتن است. به تجربه دریافته ام بچه هایی که از نوشتن فرار می کنند و آن را کاری سخت و دشوار می پندارند، غالباً در بحث های کلاسی مشارکت کمتری دارند، معمولاً گفتارشان آغاز و انجام درستی ندارد و به حاشیه گویی می پردازند. گاه نیز مطلبی که بارها توضیح داده ای، انگار اصلاً به گوششان نخورده است و غالباً در خواندن نیز ضعیف عمل می کنند. به همین دلیل در کلاس انشا باید هم زمان در تقویت این چهار مهارت کوشید.

برای تقویت مهارت شنیداری در کلاس انشا ابتدا روی توانایی تشخیص، دسته بندی و توصیف صداهای غیر کلامی کار می کنیم. به این منظور، انواع صداهای محیط، اشیا و... مانند صدای قطار، ساحل دریا، فرودگاه، رستوران، دستگاه چاپ و زمین فوتبال را پخش می کنیم تا دانش آموزان تشخیص دهند که هر صدا متعلق به چیست یا کیست.

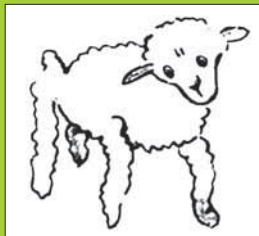
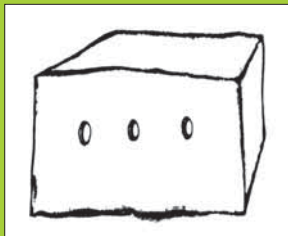
در گام دوم، برش هایی از انواع موسیقی، از قبیل آغاز و پایان سمفونی ها، موسیقی نواحی و... همچنین صداهایی با ایجاد حس های متفاوت اعم از هیجان انگیز، هولناک، شاد، غمگین، آزاردهنده و... را برایشان پخش می کنیم تا احساس و درک و دریافتی را که از هر صدا دارند، بنویسند. بچه ها نوشته هایشان را در گروه های چهار پنج نفره با هم مقایسه می کنند و یک بار دیگر صداهای خود را می شنوند تا با هم به اجماع برسند. در پایان، نوشته هایشان نقد و ارزیابی خواهد شد. در این مرحله، برای درونی شدن این مهارت در دانش آموزان یک متن

بچه هایی که
از نوشتن
فرار می کنند
و آن را کاری
سخت و دشوار
می پندارند، غالباً
در بحث های
کلاسی
مشارکت کمتری
دارند، معمولاً
گفتارشان
آغاز و انجام
درستی ندارد و
به حاشیه گویی
می پردازند

در گام پنجم با پخش کتاب صوتی، مهارت تمرکز روی متن شنیداری را در دانش‌آموزان تقویت می‌کنیم. در این مرحله با بیان تفاوت شنیدن و گوش دادن برای بچه‌ها، آن‌ها را به گوش دادن فعال عادت می‌دهیم. به این منظور بهتر است تعدادی سؤال از داستانی که قرار است بشنوند، طرح کنیم و پیش از پخش صوت در اختیارشان قرار دهیم. سپس از ایشان بخواهیم با

توجه به داستان به سؤالات پاسخ دهند. بهتر است پرسش‌ها فقط مبتنی بر شنیده‌ها نباشند؛ یعنی دانش‌آموز با دریافت اطلاعات داستانی و تحلیل شخصی خود بتواند به آن‌ها پاسخ دهد. برای نمونه در آزمون پایان نیم‌سال کلاس هفتم، دقیقه ۵۷:۲ تا ۶:۳۷ کتاب صوتی «شازده کوچولو»^۱ پخش شد و دانش‌آموزان باید به این سؤال پاسخ می‌دادند:

الف) به نظر شما چرا شازده کوچولو (: امیر کوچولو) از بین نقاشی‌های زیر به آخری (دست چپ) راضی شد؟
ب) محل زندگی شازده کوچولو را در یک بند تخیل و توصیف کنید.

دربارهٔ بند الف در داستان آمده است که شازده کوچولو برهٔ اول تا سوم (از راست) را به ترتیب به خاطر مریض بودن، قوچ بودن (از آنجا که شاخ دارد) و پیر بودن، نپسندید. اما نقاشی آخر را که یک جعبهٔ سه سوراخه بود، به عنوان بره قبول کرد. در این سؤال دانش‌آموزان باید متوجه دلایل نپذیرفتن سه نقاشی اول می‌شدند، اما در نهایت خود استدلال می‌کردند که چرا شازده کوچولو به جعبه راضی شده است.

دربارهٔ بند ب به دو نکته در داستان اشاره شده است: یکی اینکه شازده کوچولو از یک سیارهٔ دیگر آمده و دیگر اینکه خانهٔ او خیلی کوچک است. دانش‌آموز باید در یک بند با اشاره به این دو ویژگی تصور و تخیل خود را در مورد خانه‌ای

در یک سیارهٔ دیگر بنویسد. یعنی بخشی از پاسخ به شنیده‌های او و بخش دیگر به تخیل او وابسته است.

تقویت تمرکز روی متن شنیداری با تمرین‌های دیگری نیز امکان‌پذیر است. مثلاً از بچه‌ها بخواهیم با گوش دادن به توصیف یک جسم آن را ترسیم کنند، یا با خواندن مراحل ساخت یک اوریگami، آن را بسازند.

* پی‌نوشت

۱. نوشتهٔ آنتوان دو سنت اگزوپری، برگردان احمد شاملو، مؤسسه فرهنگی هنری ابتکار، ۱۳۶۴.